

Lampang's Cultural Identity: A Living Museum for Creative Tourism

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมลำปาง: พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Khunyarin Chaijan

กัญญารินทร์ ไชยจันทร์

Thai Khadi Research Institute, Thammasat University, Thailand

Corresponding author

e-mail: khunyarin@tu.ac.th

Received 01-04-2025

Revised 14-07-2025

Accepted 18-07-2025

Doi: 10.69598/artssu.2025.4929.

How to Cite:

Chaijan, K. (2025). Lampang's Cultural Identity: A Living Museum for Creative Tourism. *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(2), E4929 (1-11).

Keywords: cultural identity, living museum, creative tourism, Lampang province

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, พิพิธภัณฑ์มีชีวิต, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, จังหวัดลำปาง

Abstract

Background and Objectives: Lampang province is renowned for its rich and distinctive cultural identity, as reflected in the local way of life, architecture in the community, traditional practices, and local community beliefs. This study examines and analyzes Lampang's cultural identity across multiple dimensions, especially those aspects that reflect its historical identity, architecture, way of life, and beliefs of the local community to analyze the potential of transforming these cultural assets into a living museum model that supports creative tourism.

Methods: This study uses a quantitative research approach. The data collection tool used in this study was a questionnaire, which was administered to a sample of 400 tourists visiting Lampang province. A mixed method sampling technique was employed, and the data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

Results: The cultural identity of Lampang province has been acknowledged at a high average level, supported by several significant components. These include temples and religious sites (mean = 4.33), nature (mean = 4.32), history (mean = 4.25), and local architecture (mean = 4.23). It received the highest level of recognition and a high overall potential to become a living museum (mean = 4.17), reflecting Lampang's distinct cultural identity—especially in the dimensions of local identity (mean = 4.28), the identity of way of life, local wisdom, and knowledge; the continuous transmission of cultural traditions; and the historical dimension (mean = 4.22), especially documented historical, cultural, and traditional heritage. At the same time, the main approach or the most important factors in promoting creative tourism are tourism experience design (mean = 4.24), community participation (mean = 4.22), and cultural identity presentation (mean = 4.19).

Application of this study: The results of this study can be applied to formulate policies and developmental guidelines for Lampang province, establishing it as a model secondary city in the upper northern region that employs the concept of a living museum to promote creative tourism, which can enhance its economic strength and preservation of local culture. This requires integrated collaboration among the public sector, the private sector, and the local communities to ensure the cultural conservation process while generating sustainable economic value.

Conclusions: This study indicates that Lampang has a distinctive cultural identity, including temples and religious sites, nature, history, and local architecture, all of which demonstrate high potential for development as a living museum. The development of Lampang as a living museum to effectively promote creative tourism should focus on key strategic approaches: tourism experience design, cultural identity presentation, along with community participation. By adopting an integrated approach, these measures will enhance the diversity and sustainability of creative tourism in Lampang.

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านวิถีชีวิต สถาปัตยกรรมในชุมชน ประเพณี และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น การศึกษานี้มุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะบริบทที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วิธีการศึกษา: การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนจังหวัดลำปาง 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสม (mixed method sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางได้รับการยอมรับโดยภาพรวมเฉลี่ยรวมในระดับสูง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วัดและสถานที่เกี่ยวกับศาสนา (ค่าเฉลี่ย 4.33) ธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.25) สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.23) ได้รับการยอมรับในระดับสูงที่สุด และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยภาพรวมในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.17) สะท้อนให้เห็นว่าลำปางเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด สามารถพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) โดยเฉพาะในมิติเอกลักษณ์ท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.28) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ และการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง และมีทางประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบค้นได้ ขณะเดียวกันแนวทางหลักหรือปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด คือ การออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.24) การมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.22) และการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.19)

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาจังหวัดลำปางให้เป็นต้นแบบของเมืองรองในภาคเหนือตอนบนที่ใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิตส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในระยะยาว

บทสรุป: การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าลำปางมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดและสถานที่เกี่ยวกับศาสนา ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น ซึ่งมีความพร้อมสูงสำหรับพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum) การพัฒนาลำปางให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเน้นแนวทางหลัก คือ การออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำแนวทางเชิงบูรณาการมาปรับใช้ ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในลำปางมีความหลากหลายและยั่งยืน

บทนำ (Introduction)

จังหวัดลำปางตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 1,300 ปี (Lampang Province, 2020) โดยมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและสะท้อนถึงความเป็นเมืองเก่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะ วิถีชีวิต และความเชื่อของท้องถิ่น (Vallipodom, 2020; Thamthong et al., 2022) แสดงใน Figure 1 ลำปางมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมวัดวาอารามและเรือนไม้แบบดั้งเดิม (Sukhanthasingh, 2019) มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง เมี่ยน ม้ง อาข่า ลาหู่ และไทลื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน (Lampang Province, 2020) ทั้งยังเป็นที่รู้จักในฐานะศูนย์กลางเครื่องปั้นเซรามิก ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นสินค้าหัตถกรรมที่มีคุณค่าและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (Department of Industrial Promotion, 2021) และการใช้ธมมาเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ไม่พบในจังหวัดอื่น (National Statistical Office, 2022) สถาปัตยกรรมของลำปางสะท้อนถึงอิทธิพลของศิลปะล้านนาและยุคอาณานิคมผ่านวัดเก่าแก่ เช่น วัดพระแก้วดอนเต้า และวัดปงสนุก รวมถึงอาคารไม้สักที่ยังคงสภาพดี เช่น บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ และคุ้มเจ้าหลวงลำปาง ซึ่งเป็นมรดกที่สำคัญของเมือง (Richards & Wilson, 2006) นอกจากนี้ ลำปางยังเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงทักษะและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน (UNESCO, 2019) ในแง่ของวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชน ลำปางมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นในภาคเหนือ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตที่ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การใช้ธมมาเป็นพาหนะเชิงสัญลักษณ์ของเมือง หรือเทศกาลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อและศรัทธาต่อพุทธศาสนาและบรรพบุรุษที่ควบคู่กันไปแบบชาวล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากในพื้นที่ (Na Chiangmai, 2019) นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเมืองให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่แท้จริง (Porja, Butler & Airey, 2003) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านี้จึงกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

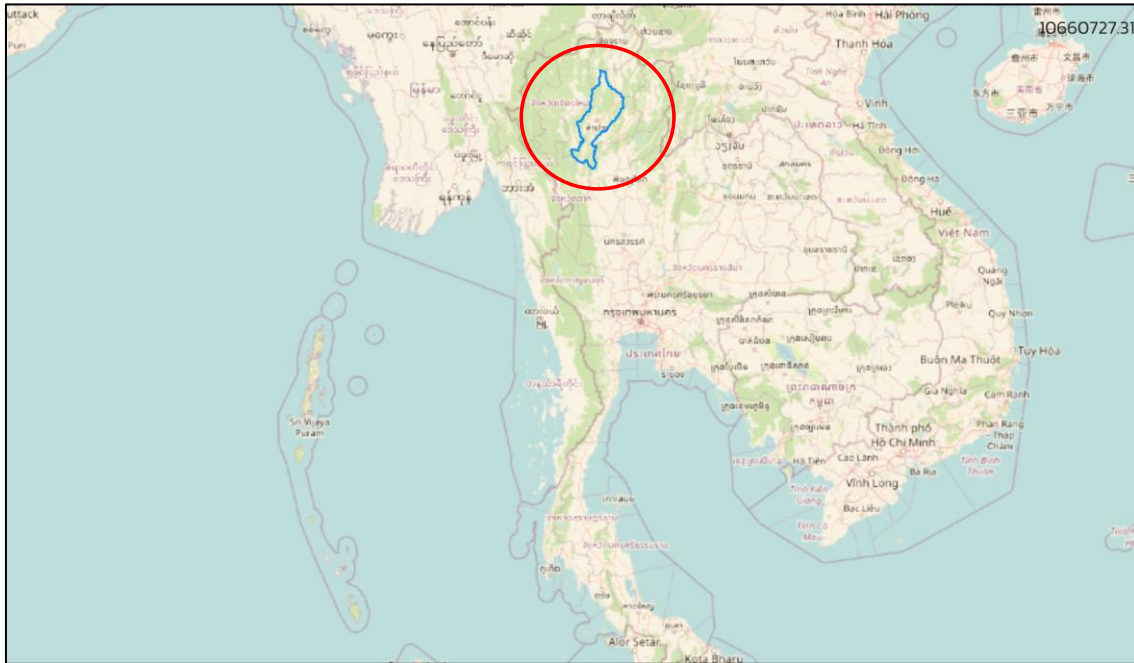

Figure 1 The Location of the study. Lampang Province in the Northern part of Thailand

(Source: National Statistical Office, 2025)

อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานะของลำปางแม้จะไม่ใช่อุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่มีแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่เน้นการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว คือ “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum)” ซึ่งเป็นแนวทางการนำเสนอวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของชุมชน (International Council of Museums, 2011) พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เน้นการปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ตรง อาทิ การสาธิตงานหัตถกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี และการใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน เจ้าของวัฒนธรรม (Black, 2012; ICOMOS, 2011) แนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิตนี้ยังมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ในด้านต่าง ๆ เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมพื้นบ้าน และขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน (McKercher & Du Cros, 2002; Richards & Wilson, 2006) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของลำปาง ซึ่งยังคงรักษาสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้ เช่น วัดปงสนุก บ้านหลุยส์ ที่. เลียวโนเวนส์ ตลอดจนถนนคนเดินกาตองต้า ที่เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมร่วมสมัยและดั้งเดิมในพื้นที่เดียวกัน การพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตจะช่วยให้มรดกวัฒนธรรมของลำปางไม่เพียงได้รับการอนุรักษ์ แต่ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเมืองที่มีศักยภาพทางวัฒนธรรม (Richards & Wilson, 2006)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าช่วยสร้างประสบการณ์และมีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Richards & Raymond, 2000; Falk & Dierking, 2013) การนำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน (Duxbury & Richards, 2019) ทั้งยังช่วยสนับสนุนการกระจายรายได้ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2019; Harrison, 2015) พิพิธภัณฑ์มีชีวิตจึงเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เนื่องจากช่วยให้เข้าถึงความรู้และวัฒนธรรมในแบบที่สร้างความประทับใจและสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ (Richards & Wilson, 2006) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำงานฝีมือ การประกอบอาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้ประเพณี หรือการเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น (Richards & Raymond, 2000; Falk & Dierking, 2013; Poria, Butler & Airey, 2003) การพัฒนาลำปางให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ไม่เพียงช่วยรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นแนวทางในการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้แก่นักท่องเที่ยว และสร้างแรงจูงใจใหม่ในตลาดการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความยั่งยืน (Duxbury & Richards, 2019; Smith, 2012)

ด้วยบริบทเหล่านี้ จังหวัดลำปางด้วยความเป็นเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่อดีต มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลำปางในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชน การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางเพื่อประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณผ่านการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งไม่เพียงแต่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน แต่ยังเป็นการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยวและสนับสนุนให้ลำปางให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

วัตถุประสงค์การศึกษา (Research Objectives)

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะบริบทที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนดั้งเดิมและความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum)
2. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดลำปาง และแนวทางการพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum)

วิธีการศึกษา (Research Methods)

1. จัดทำการศึกษาเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางที่สะท้อนถึงสถาปัตยกรรม ประเพณี ทัศนกรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดพระจอมเกล้าราชานุสรณ์ วัดพระแก้วดอนเต้า สุสานไตรลักษณ์ วัดศรีชุม อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน พิพิธภัณฑ์เซรามิก ชุมชนท่ามะโอ บ้านหอยส์ ที่ เลี้ยวโนเวนส์ รถม้านครลำปาง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย สะพานรัฐภูมิแยกและถนนคนเดินกาตองต้า ถนนสายวัฒนธรรมลำปาง โดยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation)
3. การศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสร้างสรรค์ในจังหวัดลำปางแนวทางการพัฒนาไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมเยือนในจังหวัดลำปาง จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2562 จำนวน 1,246,016 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2020) โดยนำมาคำนวณหาขนาดของตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 400 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างแบบผสม (mixed method sampling) โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบผสมผสาน โดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (probability sampling) และอาศัยหลักไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non - probability sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ โดยการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิด้วยการแบ่งเขตการปกครองทั้งหมด และสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มเขตตามที่ตั้งของพื้นที่ และดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaires) ซึ่งมีชนิดคำถามปลายปิด (close-ended questionnaire) คำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire) และคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า มาตราวัด 5 ระดับของไลเคิร์ตสเกล (Likert, 1932) 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยการทดลองนำไปใช้ (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง และหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (cronbach, 1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency distribution) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการศึกษา (Research Results)

จังหวัดลำปางเป็นหนึ่งในเมืองเก่าแก่ของภาคเหนือของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,300 ปี เดิมในชื่อ “เขลางค์นคร” สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1223 ลำปางได้รับการยกฐานะเป็น “จังหวัดลำปาง” อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2435 (Lampang Province, 2020) จังหวัดลำปางมีพื้นที่แหล่งวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้สำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเมืองในมิติต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงศาสนาที่สะท้อนพุทธศิลป์ล้านนา ประวัติศาสตร์ พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ผสมผสานวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต แหล่งเรียนรู้ที่สะท้อนหัตถกรรมดั้งเดิม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหล่หินหลวง หรือ วัดเสลารัตนบัปเพศาราม พระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดพระธาตุจอมปิง และวัดปงสนุก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ชุมชนบ้านท่ามะโอ กาดกองต้า บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ การชมเมืองบนรถม้า พิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์เชรามิกธนบดี พิพิธภัณฑ์ชาวดักดาบรพี ธรณีวิทยาและธรรมชาติวิทยา และหนึ่งในต้นแบบของแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์เมือง คือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้เมืองลำปาง หรือ มิวเซียมลำปาง การศึกษานี้จึงได้ดำเนินการจัดทำการศึกษาเชิงปริมาณด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมในพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางโดยมุ่งเน้นไปยังแหล่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมีศักยภาพต่อการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

1. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง

องค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางที่ได้รับการยอมรับโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยรวม 4.16) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด ได้แก่ วัดและสถานที่เกี่ยวกับศาสนา (ค่าเฉลี่ย 4.33) ธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.25) สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.23) และศิลปะ (ค่าเฉลี่ย 4.21) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางที่ได้รับการยอมรับในระดับสูง ได้แก่ ความเชื่อของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.17) ชุมชนดั้งเดิมในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.13) วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.12) วิถีชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.12) เทศกาลประเพณี (ค่าเฉลี่ย 4.06) ตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.01) และชุดพื้นเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.92) แสดงใน Table 1

Table 1. Cultural identity of Lampang Province

Cultural identity of Lampang Province	Mean	Standard deviation (SD)	Level of opinion
History	4.25	0.71	Highest
Local architecture	4.23	0.70	Highest
Folk culture	4.12	0.76	High
Traditional festivals	4.06	0.71	High
Art	4.21	0.74	Highest
Lifestyle	4.12	0.71	High
Markets	4.01	0.79	High
Local costumes	3.92	0.85	High
Nature	4.32	0.71	Highest
Temples and religious sites	4.33	0.71	Highest
Community beliefs	4.17	0.75	High
Local traditional communities	4.13	0.72	High
Overall Mean	4.16	(High)	
Highest Mean	4.33	(Highest)	
Lowest Mean	4.06	(High)	
Standard deviation (SD)	0.74		

จังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นหลายประการ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือ วัดและสถานที่เกี่ยวกับศาสนาและธรรมชาติ แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น และศิลปะ ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสูงที่สุดจังหวัดลำปางเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงทุนวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว แสดงตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางแสดงใน Figure 2

(a)

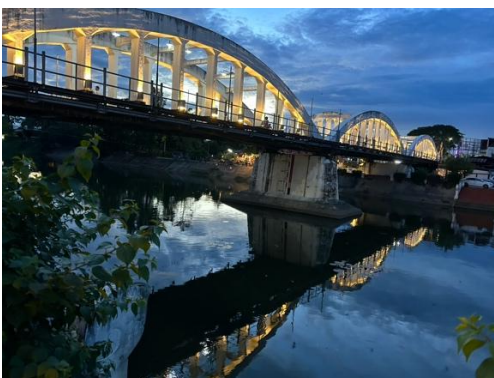
(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

Figure 2 (a) Examples of Cultural attractions in Lampang Province e.g., Wat Phra That Lampang Luang.

(b) Wat Phra Kaew Don Tao Suchadaram. (c) Chae Son National Park.

(d) Ban Louis Cultural Learning Center. (e) Ratsada Phisek Bridge. (f) Kad Kong Ta Street Market.

(Source: Chaijan, 2025)

2. การประเมินศักยภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

ศักยภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต พบว่า โดยรวมประเมินอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.17) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลำปางเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนสามารถพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต โดยเฉพาะมิติเอกลักษณ์ท้องถิ่น และมิติประวัติศาสตร์ ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด โดยมีมิติเอกลักษณ์ท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยรวม 4.28) มีองค์ประกอบด้านความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.49) การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.23) และความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น (ค่าเฉลี่ย 4.11) สำหรับ

มิติทางประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยรวม 4.22) มีองค์ประกอบด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบค้นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.25) และแหล่งโบราณสถานและมรดกทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.18) สำหรับมิติความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ยรวม 4.14) มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในระดับสูง มีองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.22) ความงามทางศิลปะวัฒนธรรม (เครื่องแต่งกายพื้นเมืองงานหัตถกรรม) (ค่าเฉลี่ย 4.12) และความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.08) และมิติกิจกรรมของชุมชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ยรวม 4.05) มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้จากชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.12) การพัฒนาเส้นทางมรดกทางวัฒนธรรมและป้ายบอกทาง (ค่าเฉลี่ย 4.03) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว (นำเที่ยว การให้บริการ) (ค่าเฉลี่ย 4.00) ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทุกมิติมีบทบาทสำคัญในการนำมาพัฒนาที่สะท้อนแนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต แสดงใน Table 2

Table 2. The potential of Lampang Province to develop into a Living Museum

Indicators		Mean	Standard deviation (SD)	Potential level
Dimension of local identity	Distinctiveness in way of life, local wisdom, and indigenous knowledge	4.49	0.65	Highest
	Continuous preservation of cultural traditions	4.23	0.74	High
	Community resilience in safeguarding distinctive cultural identity	4.11	0.80	High
Historical dimension	Documented historical, cultural, and traditional heritage	4.25	0.77	High
	Ancient sites and local architectural heritage	4.18	0.76	High
Dimension of diversity of arts, culture and nature	Cultural artistic beauty (traditional costumes, handicrafts)	4.12	0.86	High
	Natural attractions with distinctive local identity	4.22	0.70	High
	Diversity of cultural tourism activities in the area	4.08	0.80	High
Dimension of community activities that promote learning	Community participation in tourism activities (guided tours, service provision)	4.00	0.85	High
	Cultural heritage trail development and interpretive signage	4.03	0.88	High
	Preservation of indigenous wisdom and community-based knowledge	4.12	0.82	High
Overall Mean		4.17	(High)	
Highest Mean		4.49	(Highest)	
Lowest Mean		4.00	(High)	
Standard deviation (SD)		0.78		

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดลำปาง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดลำปางจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนในจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยรวม 4.17) โดยให้ความสำคัญมากที่สุดกับปัจจัยด้านการออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.24) โดยการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงมีส่วนร่วม (Workshop ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรส่งเสริมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32) และการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมและธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.15) สำหรับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.22) เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรส่งเสริมมากที่สุดเช่นกัน โดยการฝึกอบรมชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.25) และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์โอท็อปและอาหารท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.18) ปัจจัยด้านการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.19) เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรส่งเสริมมากโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อนำเสนอประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.28) และการจัดเทศกาลวัฒนธรรมประจำปี (ค่าเฉลี่ย 4.10) สำหรับปัจจัยด้านการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.09) เน้นการสร้างรายได้จากท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.12) และการออกแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมต่ำ (ค่าเฉลี่ย 4.05) สำหรับปัจจัยด้านการสื่อสารการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.15) เน้นการพัฒนาป้ายข้อมูลภาษาในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) และการสร้างเนื้อหาสำหรับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.08) แสดงใน Table 3

Table 3. Level of Creative Tourism Promotion in Lampang Province

Indicators		Mean	Standard deviation (SD)	Level
Tourism Experience Design	Participatory Tourism Activities (Workshop Handicraft)	4.32	0.68	Highest
	Cultural-Nature Integrated Route	4.15	0.72	High
Cultural Identity Presentation	Digital Heritage Interpretation Systems	4.28	0.65	Highest
	Annual Cultural Festival Programming	4.10	0.74	High
Community Participation	Community-Based Guide Training Program	4.25	0.70	Highest
	OTOP Product and Local Culinary Promotion	4.18	0.76	High
Sustainable Conservation and Development	Low-Impact Tourism Site Design	4.05	0.82	High
	Culture Conservation Revenue Models	4.12	0.78	High
Tourism Communication	Digital Content Creation for Place Identity	4.08	0.80	High
	Development of language information signs in tourist attractions	4.21	0.72	Highest
Overall Mean		4.17	(High)	
Highest Mean		4.40	(Highest)	
Lowest Mean		4.05	(High)	
Standard deviation (SD)		0.76		

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา (Conclusion and Discussion)

ลำปางเป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่น ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชน สะท้อนผ่านแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและยังคงรักษามรดกวัฒนธรรมล้านนาไว้ (Lampang Province, 2020; Sirindhorn Anthropology Centre, 2020) การสำรวจและวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ และทุนวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลำปางไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนสถาน (ค่าเฉลี่ย 4.33) ธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.25) สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.23) และศิลปะ (ค่าเฉลี่ย 4.21) ต่างได้รับการประเมินในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย ≥ 4.21) สะท้อนถึงการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต และมีมิติของเอกลักษณ์ท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.49) เช่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้พื้นถิ่น ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชีวิต ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เป็นกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ McKercher และ Du Cros (2002) และ Richards และ Wilson (2006) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (ICOMOS, 2011) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เยี่ยมชมและชุมชน และการเล่าเรื่องที่สะท้อนทั้งวัฒนธรรมจับต้องได้ (Tangible) และไม่จับต้องได้ (Intangible) ลำปางมีทุนทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต (Living Culture) ทั้งวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงดำรงอยู่และมีการถ่ายทอดในชีวิตประจำวันของชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.49) สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชีวิต ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การสืบสานภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นเซรามิก และการใช้ธมมาเป็นพาหนะ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่ไม่พบในจังหวัดอื่น (Department of Industrial Promotion,

2021; National Statistical Office, 2022) และยังมีคุณลักษณะที่สอดคล้องต่อการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง กาดกองต้า บ้านหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ ซึ่งยังคงดำรงวิถีดั้งเดิมและเป็นแหล่งวัฒนธรรมมีชีวิต (Sukhanthasingh, 2019; Namwong et al., 2024) พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเป็นแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่เพียงเน้นการเก็บรักษาวัตถุ แต่เน้นการใช้พื้นที่จริงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าชมกับวิถีชีวิตชุมชน (Corsane et al., 2012; Black, 2012) เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับจังหวัดลำปางซึ่งเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต (Krajangchom & Srichai, 2023) ที่ยังคงรักษาโครงสร้างทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบทอดได้ (ค่าเฉลี่ย 4.25) การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.23) ประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 4.22) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.22) ความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.14) รวมทั้งกิจกรรมของชุมชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ยรวม 4.05) จึงชี้ให้เห็นว่าลำปางมีพื้นฐานและคุณลักษณะที่พร้อมสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต การนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลำปางไปจัดการเพื่อพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ควรยึดแนวทางหลักดังนี้ 1) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น การเวิร์กช็อปหัตถกรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม 2) การสร้างพื้นที่ชุมชนเป็นผู้ออกเลาเรื่องราวทางวัฒนธรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในลักษณะการเลาเรื่องตำนาน (Ntakhan et al., 2023) ด้วยการอบรมชุมชนเป็นผู้ออกเลาอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่า และพัฒนาสินค้า OTOP จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Duxbury & Richards, 2019) 3) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุน เช่น ระบบ QR code, AR/VR เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบตั้งแต่การออกแบบกิจกรรม การสื่อสาร ไปจนถึงการสร้างรายได้ร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการจัดการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตอย่างยั่งยืน (Vareiro et al., 2021; Duxbury & Richards, 2019) ตัวอย่างกิจกรรมที่สามารถนำทุนวัฒนธรรมไปจัดการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตได้อย่างชัดเจน เช่น กิจกรรมสาธิตการปั้นเซรามิก นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการปั้นและเขียนลายบนเซรามิกภายใต้คำแนะนำของช่างฝีมือในพื้นที่ กิจกรรมการเดินทางด้วยรถม้าซึ่งเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัด โดยมีชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้นำชมและเลาเรื่องตำนานของสถานที่สำคัญต่าง ๆ กิจกรรมเลาเรื่องผ่านเส้นทางเดินชมเมือง และกาดกองต้า โดยเลาเรื่องวิถีชีวิต อดีตการค้า และเชื่อมโยงกับอาคารสถาปัตยกรรม

สำหรับการพัฒนาลำปางให้เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเน้นแนวทางหลัก คือ การออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.32) โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงมีส่วนร่วม (Work-shop ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน) ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ที่สร้างกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่องค์ความรู้ชุมชนคือหัวใจสำคัญ (Duxbury & Richards, 2019) รวมถึงงานของ Corsane et al. (2012) ที่เสนอให้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเป็นพื้นที่ในการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและนำเสนอวัฒนธรรมของตนเอง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการนำเสนอ (ค่าเฉลี่ย 4.28) เป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญในการสร้างประสบการณ์ และสามารถยกระดับประสิทธิภาพการจัดการพิพิธภัณฑ์ (Del Barrio-Tellado & Herrero-Prieto, 2022) การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.25) การมีส่วนร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.22) ผ่านการฝึกอบรมชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แสดงว่านักท่องเที่ยวเห็นว่าการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้ออกเลาเรื่องราวทางวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาสินค้า OTOP จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Richards และ Raymond (2000) ที่เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรมีการมีส่วนร่วม ดังนั้นลำปางจึงมีความพร้อมในทุกมิติทั้งในแง่ทุนวัฒนธรรม ซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่สำคัญ (Vanachayangkul & Dankittikul, 2019) พื้นที่ ชุมชน และการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ที่จะพัฒนาให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สอดรับการแนวทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม (Cultural Economy) ที่ชุมชนได้ประโยชน์และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Jongudomkarn & Camfield, 2018; Vareiro et al., 2021) โดยต้องดำเนินงานบนฐานของความร่วมมือกับชุมชนและความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสอดคล้องกับ McKercher & du Cros (2002) Richards & Raymond (2000) และ UNESCO (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการวัฒนธรรมร่วมกับการท่องเที่ยวเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาเมืองเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments)

การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สัญญาเลขที่ TUGR 2/9/2562 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายการเอกสารอ้างอิง (References)

- Black, G. (2012). *The Engaging Museum: Developing Museums for Visitor Involvement*. U.K.: Routledge.
- Chaijan, K. (2025). Figure 2 (a) Examples of Cultural attractions in Lampang Province e.g., Wat Phra That Lampang Luang. (b) Wat Phra Kaew Don Tao Suchadaram. (c) Chae Son National Park. (d) Ban Louis Cultural Learning Center. (e) Ratsada Phisek Bridge. (f) Kad Kong Ta Street Market.
- Corsane, G., & Others. (2012). Ecomuseum Evaluation: Experiences in Piemonte and Liguria, Italy. *International Journal of Heritage Studies*, 18(1), 1-18.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Del Barrio-Tellado, M. J., & Herrero-Prieto, L. C. (2022). Museum Digitization and Visitor Engagement: A Technological Approach to Cultural Heritage. *Journal of Cultural Heritage*, 56, 102-115.
- Department of Industrial Promotion. (2021). *Lampang Ceramic Industry Report*. Bangkok: Ministry of Industry, Thailand.
- Duxbury, N., & Richards, G. (2019). Creative Tourism: Models and Practice. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 17(3), 1-20.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2013). *The Museum Experience Revisited*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Harrison, R. (2015). *Heritage and Globalization*. U.K.: Routledge.
- International Council of Museums (ICOM). (2011). Museum definition. Retrieved 15 January 2023, from <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>
- Jongudomkarn, D., & Camfield, L. (2018). Cultural Resilience and Community-Based Tourism in Northern Thailand. *Asian Journal of Social Science*, 46(4-5), 516-538.
- Krajanchom, S., & Srichai, P. (2023). Tourism Model of Lampang Cultural and Ceramic City. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 18(1), 71-83. (In Thai)
- Lampang Province. (2020). *Lampang Cultural Heritage Report*. Lampang: Provincial Administration Office. (In Thai)
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- McKercher, B., & Du Cros, H. (2002). *Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. U.K.: Routledge.
- Ministry of Tourism and Sports. (2020). Tourism Statistics Report 2019. Retrieved 5 November 2020, from <https://www.mots.go.th/> (In Thai)
- Na Chiangmai, S. (2019). Guidelines for the Collaboration to the Creation of New Media Art from the History of Mae MOH in the Community of Mae MOH District, Lampang Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University: Humanities, Social Sciences, and Arts*, 12(6), (2019),1762-1780. (In Thai)
- Namwong, P., & Others. (2024). Cultural Capital and Community-Based Tourism Development: A Case Study of Lampang's Old Town. *Journal of Heritage Tourism*, 19(3), 301-318.
- National Statistical Office. (2022). *Statistical Yearbook of Lampang Province*. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society, Thailand. (In Thai)

- National Statistical Office. (2025). *Interactive GIS map of Lampang province* [Web map]. Retrieved 10 January 2025, from <https://statgis.nso.go.th/lampang/#/center/94.535,14.381/zoom/6>.
- Ntakhan, L., Wongkitrungrueng, N., & Assarut, N. (2023). Enhancing Cultural Tourism Through Horse-Carriage Experiences: A Case Study of Lampang's Living Heritage. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(4), 589-607.
- Poria, Y., Butler, R., & Airey, D. (2003). The Core of Heritage Tourism: Distinguishing Heritage Tourists From Tourists in Heritage Places. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 238-254.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative Tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.
- Richards, G., & Wilson, J. (2006). Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to the Serial Reproduction of Culture?. *Tourism Management*, 27(6), 1209-1223.
- Sirindhorn Anthropology Centre. (2020). Lanna Cultural Heritage Documentation. Retrieved 20 January 2025, from <https://www.sac.or.th/databases/> (In Thai)
- Smith, M. K. (2012). *Issues in cultural tourism studies*. 2nd ed. U.K.: Routledge.
- Sukhanthasingh, K. (2019). Conservation of Traditional Lanna Architecture in Lampang: Enhancing Urban Identity Through Heritage Preservation. *Journal of Architectural Conservation*, 25(3), 210-225.
- Thamthong T., & Others. (2022). *Cultural Heritage of the 8 Ways of Lampang Province*. Lampang: Jaroenwat Printing.
- UNESCO. (2019). Culture | 2030 indicators. Retrieved 20 December 2024, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562>
- Vallipodom, S. (2020). *Lampang: Ancient City and Lanna Identity*. Bangkok: Muang Boran. (In Thai)
- Vanachayangkul, P., & Dankittikul, C. (2019). Cultural Landscape Management of Kadkongta, Lampang. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 12(6), 1430-1447. (In Thai)
- Vareiro, L., Ribeiro, J. C., & Remoaldo, P. C. (2021). Cultural Tourism and Sustainability: The Role of Local Communities. *Sustainability*, 13(8), 1-15.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper & Row.